

ESIPUHE KOKOELMAAN „KIRJEITA OMAISILLE”,
 VUODEN 1930 PAINOKSEEN

Tässä julkaistut V. I. Leninin kirjeet on osoitettu pääasiallisesti hänen äidilleen Maria Aleksandrovnalle ja sisarelleen Maria Iljinitshnalle*, ja ne käsittävät vuosien 1894 ja 1917 välisen kauden**, s.o. ajan V. I:n vallankumoustoiminnan alkuvuosista aina siihen saakka, kun hän palasi Venäjälle Helmikuun vallankumouksen jälkeen. Tällä kaudella, joka käsittää miltei neljännesvuosisadan, syntyi ja muotoutui puolueemme. Ja koko tuon mainehikkaan 25-vuotiskauden V. I. johti, ohjasi ja kasvatti puoluetta. Vallankumoustaistelu oli hänen elämänsä, hänen yksilöllinen elämänsä kytkeytyi erottamattomasti tähän taisteluun, toimintaan proletariaatin asian hyväksi.

Meillä on olemassa Leninin kootut Teokset ja melko paljon leninismiä käsittelevää kirjallisuutta (sekä tieteellisiä tutkimuksia että populääriä kirjallisuutta), mutta Leniniä ihmisenä, erinomaisena monipuolisena persoonallisuutena on tähän saakka kuvattu kerrassaan riittämättömästi tai ei juuri ollenkaan.

* Joskin nämä kirjeet oli tarkoitettu tavallisesti kaikille perheemme jäsenille, ainakin kaikille kyseisellä hetkellä yhdessä asuneille, jotta „ei olisi tarvinnut toistaa”.

** Tähän ei ole liitetty kirjeitä, jotka V. I. lähetti omaisilleen karkotusaikanaan (ks. „Proletarskaja Revoljutsija” aikakauslehteä, №№ 2—3, 4, 5, 6 ja 8 vuoden 1929 ajalta) ja vuonna 1896 Pietarissa tutkintovankilassa ollessaan (9/XII. 1895 — 29/I. 1897 vanhaa lukua), jolloin hän sai miltei jatkuvasti tavata äitiään ja sisariaan ja heidän keskinäinen yksityiskirjeenvaihtonsa oli hyvin vähäistä (ks. A. I. Jelizarova-Uljanovan kirjoitusta „V. I. vankilassa”, „Proletarskaja Revoljutsija”, № 3, v. 1924, ja kahta tähän kirjoitukseen liitettyä V. I:n kirjeitä, jotka on kirjoitettu vuonna 1896). Vuoden 1905 marraskuusta vuoden 1907 joulukuuhun V. I. oleskeli Pietarissa ja Suomessa, tapasi usein omaisiaan eikä kirjoittanut heille juuri lainkaan. Sitä paitsi on olemassa vielä useita Anna Iljinitshnalle ja Maria Aleksandrovnalle lähetettyjä kirjeitä, eritoten niiltä ajoilta, jolloin Maria Iljinitshna oli ulkomailla. Nämä kirjeet julkaistaan myöhemmin. (V. I. Leninin kirjeet, joista M. I. Uljanova mainitsee, on liitetty tähän osaan. *Toim.*)

Kirjeet, joita lukijalle tässä suositellaan, täyttävät *osittain* tuota aukkoa. Niiden perusteella voidaan päätellä *tietyissä määrin*, millä tavalla V. I. eli, millaisia olivat hänen tottumuksensa ja taipumuksensa, miten hän suhtautui ihmisiin j.n.e. Sanomme: tietyissä määrin, ennen kaikkea siksi, ettei tähän ole koottu läheskään kaikkia kirjeitä, jotka hän kirjoitti omaisilleen tuona aikana. Tiheiden kaupungista toiseen muuttojen sekä lukuisten kotitarkastusten ja vangitsemisten aikana, joiden kohteeksi joutui milloin yksi, milloin toinen perheemme jäsen, poliisi otti haltuunsa monia hänen kirjeitään eikä palauttanut niitä * ja osa on hävinnyt muuten. Usein kirjeitä hukkui myös matkalla, varsinkin imperialistisen sodan aikana. Sen vuoksi sama asia toistuu joskus monessa kirjeessä peräkkäin. Sitä paitsi näihin kirjeisiin on lyönyt leimansa tsarismin aikainen poliisikomento. Tosin koko asiallinen kirjeenvaihtomme (kaikki vallankumouksellisia tapahtumia, puolue-elämää y.m. koskevat tiedotukset) oli tuona aikana salaista, kirjoitimme salamusteella tavallisesti kirjoihin ja aikakauslehtiin ja lähetimme ne vierailta, „puhtailla” osoitteilla**. Mutta yksilöllinen elämämme ja vallankumouksellinen toiminta kytkeytyivät niin kiinteästi toisiinsa, että henkilökohtainen julkinen kirjeenvaihto epäilemättä kärsi suuresti ja jouduimme tyypistämään sitä poliisiolojen takia. Eikä V. I. suotta kirjoittanut eräässä kirjeessä sisarelleen Maria Iljinitshnalle Vologdaan, missä tämä oli siihen aikaan karkotettuna: „meidän (sinun ja varsinkin minun) asemassamme on kovin vaikea kirjoittaa siten kuin haluttaisi”.

Eikä se koskenut ainoastaan Maria Iljinitshnaa, vaan kaikkia perheemme jäseniä, sillä V. I. ja me olimme sukulaisia keskenämme paitsi syntyperämme myös katsantokantojemme ja vakaumustemme puolesta. Me kaikki (myös Anna Iljinitshnan puoliso M. T. Jelizarov) olimme silloin sosialidemokraatteja, kuuluimme puolueen vallankumoukselliseen siipeen, osallistuimme kaikki suuremmassa tai pienemmässä määrin vallankumoukselliseen toimintaan, meitä kiinnosti syvästi puolueen elämä, meitä ilahduttivat sen menestykset ja murehduttivat sen vastoinkäymiset.

* Niinpä olemme Keskusarkistosta löytäneet kuudesta V. I:n kirjeestä otettuja otteita, jotka oli liitetty Moskovan santarmihallinnon asiapapereihin „todistuskappaleina”. Esitämme nämä otteet liitteessä. (Ks. tätä osaa, ss. 475—476. *Tolm.*)

** Niitä oli tietenkin mahdoton säilyttää Venäjällä ja niistä säilyi vain osa ulkomailta otettuina jäljennöksinä.

Yksinpä äitimmekin, joka oli syntynyt vuonna 1835 ja oli jo seitsemännelläkymmenellä 90-luvun lopulla, jolloin perheessämme toimitettiin kotitarkastuksia ja vangitsemisia hyvin usein, suhtautui täysin myötätuntoisesti vallankumoukselliseen toimintaamme.

Vallankumouksellisten kaikki julkiset kirjeet avattiin ja tarkastettiin, ja siksi meidän piti turvautua erilaisiin vihjailuihin, sovittuihin merkintöihin y.m., kun täytyi koskella tavalla tai toisella meitä kiinnostaneita asioita, tiedottaa jonkin salaisen kirjeen saamisesta, kysellä tuttavista j.n.e.

Lukija huomaa, että V. I:n kirjeissä, jotka oli osoitettu välittömästi äidille, sisarelle tai veljelle, ei ole juuri laisinkaan etu- eikä sukunimiä — se olisi saattanut aiheuttaa ikävyyksiä henkilölle, jonka nimi olisi mainittu tuollaisessa kirjeessä. Eikä meillä tietenkään ollut pienintäkään halua saattaa ketään mihinkään ikävyyksiin, niin kuin parhaassa tapauksessa olisi voinut käydä. Mikäli V. I:n kirjeissä kuitenkin tapaa etunimiä ja joskus sukunimiä, puhe on sellaisista tovereista ja tuttavista, joiden tuttavuussuhteet meihin poliisi oli niinkin saanut selville eri yhteyksissä (yhteinen karkotus samasta asiasta, opiskelu samassa oppilaitoksessa j.n.e.), tai kysymyksessä oli puhtaasti asiallinen kanssakäyminen (kustantajien ja kirjakauppiaiden sukunimiä j.n.e.). Ollakseen mainitsematta nimeltä jotakuta enemmän tai vähemmän legaalaisessa asemassa olevaa tuttavaa, josta V. I. halusi tiedottaa jotain tai jolle hän halusi lähettää terveisiä j.n.e., hän käytti kirjeissään tämän tästä salanimiä ja selityksiä, jotka viittasivat johonkin tuntemamme tosiasiaan tai tapahtumaan. Niinpä V. I. nimitää „historikoksi” I. I. Skvortsov-Stepanovia (tarkoittaen hänen historia-aiheisia teoksiaan), jonka kanssa hän oli yhteen aikaan — A. I:n ja M. I:n välityksellä — vilkkaassa kirjeenvaihdossa*.

Lähettäessään terveisiä V. V. Vorovskille, joka oli Vologdassa karkotettuna samaan aikaan kuin Maria Iljinitshna, V. I. kirjoittaa: „terveisiä puolalaisille ystäville ja

* Näistä kirjeistä on valitettavasti säilynyt vain yksi, 16/XII. 1909 päivätty kirje. Ks. Сочинения Ленина, т. XIV, 2-е изд., стр. 212—216 (Leninin Teokset, XIV osa, 2. painos, ss. 212—216). (V. I. Leninin I. I. Skvortsov-Stepanoville osoittamista kirjeistä on säilynyt kaksi vuoden 1909 joulukuun 2. ja 16. päivätyä kirjettä. Ks. Teokset, 34. osa, ss. 406—409 ja 16. osa, ss. 108—113. Toim.)

toivon, että he auttaisivat kaikin tavoin”. „Kiinan matkailijalla” hän tarkoittaa A. P. Skljarenkoa, joka palveli silloin rautatiellä Mantshuriassa; „herralla, jonka kanssa soutelimme viime vuonna”, V. A. Levitskiä j.n.e.

Vertauskuvallisesti piti kirjoittaa myös illegaalisten julkaisujen, salaisten kirjeiden ja sellaisten kirjojen lähettämistä, joihin oli kirjoitettu salamusteella kirjeitä j.n.e.

Joulukuun lopulla 1900 näiden rivien kirjoittaja lähetti V. I:lle ulkomaille sinne matkustaneen H. B. Krasinin mukana „Sosialistivallankumouksellisten puolueen manifestin” kätkien sen albumiin, jossa oli erilaisia valokuvia. Tuo lähetys ilahdutti V. I:tä suuresti, ja vuoden 1901 tammikuun 16. päivätyssä kirjeessään hän kirjoittaa: „olen oikein kiitollinen kirjoista ja varsinkin niistä erittäin kauniista ja mielenkiintoisista valokuvista, joita serkku on lähettänyt Wienistä; haluaisin kovin mielelläni saada useammin tällaisia lahjoja”.

„Iskraa” ja muita illegaalisia julkaisuja lähetettiin Venäjälle muun muassa kirjekuorissa „puhtailla”, julkisilla osoitteilla. Annoimme sellaisia osoitteita myös silloin, kun meidän piti saada kirjallisuutta itsellemme. Ja julkisissa kirjeissä tiedotettiin toisinaan sellaisista lähetyksistä, jotta olisimme voineet tiedustella niitä ajoissa osoitteenomistajalta. Nähtävästi sellainen tiedotus sisältyi myös V. I:n seuraaviin sanoihin (v. 1900 joulukuun 14. päiväty kirje): „muistaakseni lähetin sinulle 9 päivä sinua kiinnostaneen pikku esineen”. „Volodjaa ilahdutti suuresti pitkä kirjeesi”, kirjoittaa N. K. 8. II. 1916 päivätyssä kirjeessään. „Ehkä kirjoitat vielä toistekin.” Koska julkiset kirjeemme eivät olleet milloinkaan pitkiä ja imperialistisen sodan aikana, jolloin mainittu kirje on kirjoitettu, lähetimme pääasiassa postikortteja ja nekin kirjattuina, sillä paljon kirjeitä hukkui, noilla esittämillämme sanoilla tarkoitetaan nähtävästi kirjaan kirjoitettua salaista kirjettä.

Kun V. I. oli ulkomailta vuonna 1900 eikä vielä tiennyt, kuinka pysyväisesti hän sinne asettuu, hän ei alkuaikoina antanut salassapitämistarkoituksessa meille kirjeenvaihtoa varten omaa osoitettaan, ja kun hän asui Sveitsissä tai Münchenissä, kirjoitimme hänelle Pariisiin tai Prahaan. Niinpä hän 2. III. 1901 päivätyssä kirjeessään tiedottaa uuden osoitteensa lisäten, että „muutin yhdessä vuokrasäntäni kanssa”. Franz Modráček, jonka osoitteella olim-

me lähettäneet kirjeemme, muutti todellakin silloin uuteen asuntoon, mutta V. I. asui edelleenkin Münchenissä sijainneessa vanhassa asunnossa.

Yksi V. I:n luonteenomaisia piirteitä oli suuri tarkkuus ja täsmällisyys sekä erittäin säästäväinen varojen käyttö yleensä, m.m. omiin henkilökohtaisiin tarpeisiin. Nähtävästi V. I. oli perinyt nuo ominaisuudet äidiltä, jota hän muistutti monien luonteenpiirteidensä puolesta. Äitimme oli — äidin puolelta — saksalainen, ja mainitut luonteenpiirteet olivat hänelle varsin ominaisia.

Se, miten säästeliäs ja taloudellinen V. I. oli omiin menoihinsa nähden, näkyy hänen 5. X. 1895 päivätyistä kirjeistään*.

„Nyt olen pitänyt Pietarissa ensi kertaa kirjaa tuloista ja menoista nähdäkseni, kuinka paljon todella kulutan. Osoittautui, että käytin kuukaudessa, 28/VIII—27/IX, yhteensä 54 rpl 30 kop ottamatta lukuun maksua erilaisista esineistä (noin 10 rpl) ja kulunkeja, joita on vaatinut eräs oikeusjuttu (samaten noin 10 rpl), minkä tulen ehkä hoitamaan. Tosin noista 54 ruplasta on osa sellaisia menoja, joita ei tule olemaan joka kuukausi (kalossit, puku, kirjoja, helmitaulu y.m.s.), mutta vaikka vähennetään nekin (16 rpl), menot ovat sittenkin tavattoman suuret — 38 rpl kuukaudessa. Selvää on, että olen elänyt tuhlaavaisesti: käytin esimerkiksi yksistään hevosraitioon kuukaudessa 1 rpl 36 kop. Kun totun elämään täällä, tulen luultavasti kuluttamaan vähemmän.”

Ja hän todellakin säästi, varsinkin silloin, kun hänellä ei ollut omia tuloja ja piti turvautua „avustukseen”, kuten hän nimitti äidiltä saamaansa raha-apua. Hän säästi siinä määrin, ettei tilannut vuonna 1893 Pietarissa asuessaan edes „Russkije Vedomostia”**, vaan luki yleisessä kirjastossa „kahden viikon vanhoja lehtiä”. „Ehkä tilaan sen, kun saan täällä työtä”, hän kirjoitti sisarelleen.

Tuo piirre säilyi V. I:llä koko hänen elinikänsä ja tuli ilmi selvästi paitsi niinä aikoina, jolloin hänellä ei ollut

* Puhe on vuoden 1893 lokakuun 5 päivän kirjeestä (ks. tätä osaa, ss. 1—2).
Toim.

** „Russkije Vedomosti” oli siihen aikaan porvarillisista sanomalehdistä säädyllyisin ja mielenkiintoisin.

Venäjäällä ansiotuloja tai jolloin hän maanpaossa ollessaan ei onnistunut löytämään kirjallisille tuotteilleen kustantajaa (palautettakoon mieleen vaikkapa se tosiasia, että „Agraarikysymys” lojui kokonaista 10 vuotta ja näki päivänvalon vasta vuonna 1917) ja V. I. joutui toisinaan suorastaan pulmalliseen asemaan (ks. esimerkiksi kirjettä, jonka hän kirjoitti tov. Shljapnikoville IX—1916*), myös silloin, jolloin hänen aineellinen asemansa oli täysin turvattu, s.o. vuoden 1917 vallankumouksen jälkeen.

Mutta kirjoissa V. I:n oli kuitenkin vaikea säästää. Hän tarvitsi niitä töitään varten ollakseen perillä ulkomaiden ja Venäjän politiikasta ja taloudesta y.m. j.n.e.

„Suureksi kauhukseni havaitsen”, kirjoittaa hän 29. VIII. 1895 päivätyssä Berliinistä äidille lähettämässään kirjeessä, „että minulla on jälleen raha-vaikeuksia”: kirjojen y.m. osto on niin suuri 'kiusaus', että rahat menevät hitto ties minne.” Mutta siinäkin hän koetti supistaa menojaan pääasiallisesti siten, että teki työtä kirjastoissa, semmitenkin, kun hän sai maanpaossa ollessaan siten myös rauhallisemmat työolot: kirjastoissa oli hiljaista eikä käyty loputtomia, väsyttäviä keskusteluja, mitkä olivat niin ominaisia oudossa, vieraassa ympäristössä ikävoiville maanpakolaisille, jotka kevensivät mielellään sydäntään keskusteluja käyden.

Kirjastoja V. I. käytti muuten niin ulkomailla kuin Venäjälläkin asuessaan. Pietarista äidille lähettämässään kirjeessä hän kirjoittaa olevansa tyytyväinen uuteen huoneeseensa, joka on „lähellä keskusta (esimerkiksi kirjastoon on vain 15 minuutin kävelymatka)”. Yksinpä nekin muutamaiset päivät, jotka hän oli Moskovassa karkotusalueelle matkustaessaan, hän käytti työskentelyyn Rumjantsevin museossa. Ja asuessaan Krasnojarskissa ja odottaessaan purjehduskauden alkamista voidakseen matkustaa Minusinskin ujestiin hän työskenteli Judinin kirjastossa, vaikka hänen piti sitä varten kävellä joka päivä noin 5 virstan matka.

Karkotusalueella, missä kirjastoista ei voinut olla puhuttakaan, V. I. koetti korvata niiden puutteen pyytämällä meitä järjestämään lainakirjaston kirjojen lähettämisen hänelle postitse. Muutamia sellaisia yrityksiä teh-

* Ks. Teokset, 35. osa, s. 204. *Toim.*

tiinkin, mutta edestakainen postitus otti aikaa liian paljon (noin kuukausi sinne ja takaisin), ja kirjasto taas lainasi kirjoja määrääjäksi.

Tuohon keinoon V. I. turvautui joskus myöhemminkin. Niinpä Anna Iljinitshnalle osoittamassaan 11. II. 1914 päivätyssä kirjeessä * hän kirjoittaa: „Mitä tulee vuosien 1905—1908 rikosasioita koskevaan tilastotietojen kokoelmaan, pyydän, ettet ostaisi sitä (ei kannata, liian kallis), vaan ottaisit kirjastosta (joko Valantehneiden asianajajien neuvoston tai Valtakunnanduuman kirjastosta) ja lähettäisit kuukaudeksi”.

Ulkomailla ollessaan V. I. samaten käytti vakituisesti kirjastoja. Berliinissä hän työskenteli keisarillisessa kirjastossa. Genevessä hänellä oli lempi-„klubinsa” („Société de lecture”), johon piti kirjoittautua ja maksaa tietty, tosin melko pieni jäsenmaksu, että sai mahdollisuuden työskennellä „klubin” kirjastossa. Pariisissa hän työskenteli kansallisessa kirjastossa, vaikkakin valitteli, että se oli „huonosti järjestetty”; Lontoossa hän työskenteli Britannian museossa ja vain Münchenissä asuessaan pahoitteli, että „täällä ei ole kirjastoa”, ja Krakovassa hän käytti kirjastoa vähän. M. I. Uljanovalle osoitetussa 22. IV. 1914 päivätyssä kirjeessään hän kirjoittaa, että „täällä (Krakovassa.—M. U.) ...kirjasto on huono ja tavattoman epä mukava, mutta en ole juuri joutunut siinä käymäänkään...” Työskentely lehdessä („Pravdassa”), kaikenlainen kanssakäyminen tovereiden kanssa, joita kävi Krakovassa paljon enemmän kuin Ranskassa tai Sveitsissä, Valtakunnanduuman sosialidemokraattisen ryhmän toiminnan johtaminen, puoluekonferenssit ja puolueen neuvottelukokoukset y.m. vaativat siksi paljon voimia, ettei V. I. voinut käyttää paljon aikaa tieteelliseen työhön. Mutta silloinkin „muistelimme monesti Geneveä, missä oli parempi työskennellä, hyvä kirjasto eikä elämä ollut näin hermoillekäypää ja tolkutonta”, V. I. kirjoittaa.

Ja jouduttuaan jälleen Sveitsiin, sitten kun hänet oli vangittu imperialistisen sodan alussa Galitsiassa, V. I. kirjoittaa: „Kirjastot ovat täällä hyviä, ja minulla on hyvä mahdollisuus käyttää kirjoja. On mieluista jopa lueskella-kin sen jälkeen, kun on saanut tehdä joka päivä lehtityötä”.

* Kirje ei ole säilynyt, ja olemme ottaneet tämän lainauksen poliisidepartementin asiakirjoista. (Ks tätä osaa, s. 435. Toim.)

Sitten hän matkusti N. K:n kanssa Bernistä Zürichiin m.m. „työskentelemään täkäläisiin kirjastoihin” (samalla hän jatkoi kuitenkin voimaperäisesti myös poliittista toimintaansa, puoluetoimintaansa, mitä kuvastaa selvästi m.m. vastikään XI Lenin-kokoelmassa julkaistu hänen ja tovereiden Karpinskin ja Ravitshin senaikainen kirjeenvaihto*), jotka hänen sanojensa mukaan „ovat paljon parempia kuin Bernin kirjastot”. Joskin V. I:llä oli ulkomailla hyvät mahdollisuudet lukea ulkomaisia kirjoja, seurata sanoma- ja aikakauslehtiä käymällä kirjastoissa, niin venäläisistä kirjoista siellä oli aina kova puute. „Saksalaisia kirjoja saan täällä helposti”, kirjoittaa hän 2. IV. 1902 päivätyssä kirjeessään, „niistä ei ole puutetta. Mutta venäläisistä täällä on puute”. „Uusia kirjoja näen vähän”, kirjoittaa hän kirjeessään 6. IV. 1900. Ja se, ettei aina ollut saatavissa tarvittavaa kirjaa, häiritsi epäilemättä suuresti V. I:n työtä, kun hän asui ulkomailla. Siksi kirjeissä, joita hän lähetti omaisilleen, tapaa yhtenäin pyyntöjä, että pitäisi lähettää ne ja ne kirjat, joita hän tarvitsee työtään varten (tilastotietoja, agraarikysymystä, filosofiaa y.m. käsitteleviä kirjoja), sekä uusia kirjoja, aikakauslehtiä ja kaunokirjallisuutta. Ja näiden kirjeiden perusteella voidaan taaskin päätellä *tietyissä määrin*, minkä tietoalan kirjallisuus kiinnosti V. I:tä kunakin ajankohtana ja minkä teoksensa kirjoittamiseen hän sitä käytti.

Mainitusta kirjallisuudesta häntä kiinnostivat erityisesti erilaiset tilastokokoelmat.

Se, miten suuren merkityksen V. I. antoi tilastotiedoille, „tarkoille tosiasioille, kiistattomille tosiasioille”**, näkyy selvästi hänen teoksistaan, niistä konsepteista, otteista ja laskelmista, joita hän teki ennen noiden teosten kirjoittamista. Kuvaava tässä suhteessa on myös hänen keskeneräiseksi jäänyt ja vielä julkaisematon teoksensa „Tilastotiede ja sosiologia” — P. Pirjutshev (uusi salanimi, jota V. I. käytti helpottaakseen teoksen julkaisemista). Siinä on käsitelty sellaista kysymystä kuin „kansallisten liikkeiden merkitys ja osuus, kansallisen ja kansainvälisen keskinäinen suhde”***.

Ja tässä teoksessa tapaamme seuraavanlaisen kohdan:

* Osa näistä kirjeistä on julkaistu V. I. Leninin Teosten 36. osassa. *Toim.*

** Ks. Teokset, 23. osa, s. 279. *Toim.*

*** Ks. Teokset, 23. osa, s. 278. *Toim.*

„Mikään yhteiskunnallisten ilmiöiden alalla käytetyistä menetelmistä ei ole sen yleisempi eikä pätemättömämpi kuin se, että esitetään irrallisina *erillisiä* toisarvoisia seikkoja ja pelataan esimerkeillä”, V. I. Lenin kirjoittaa. „Esimerkkien valitseminen yleensä ei tuota mitään vaikeutta, mutta ei sillä ole mitään merkitystäkään tai sitten sillä on aivan kielteinen merkitys, koska kaikki riippuu siitä, millainen konkreettinen historiallinen tilanne vallitsee tapahtuman aikana. Tosiasiat, jos ne otetaan *kokonaisuutena*, toisiinsa *sidottuina*, eivät ole vain 'itsepintaisia', vaan ne ovat ehdottomasti myös todistavia. Toisarvoiset seikat, jos niitä ei oteta kokonaisuutena, toisiinsa sidottuina, jos ne ovat vaillinaisia ja mielivaltaisia, ovat nimenomaan vain leikkikaluja tai jotain vieläkin pahempaa... täytyy koettaa luoda tarkoista ja kiistattomista tosiasioista sellainen perusta, johon voitaisiin nojautua ja johon voitaisiin verrata mitä tahansa niistä 'yleisistä' eli 'esimerkillisistä' mietelmistä, joita eräissä maissa viljellään niin tuhotomasti meidän päivinämme. Jotta se olisi todella perusta, ei pidä ottaa erillisiä tosiasioita, vaan *kaikki* käsiteltävää kysymystä koskevat tosiasiat *yhdessä, ilman ainoatakaan* poikkeusta, sillä muussa tapauksessa herää kiertämättömästi epäily ja aivan oikea epäily, että tosiasiat on valittu tai koottu mielivaltaisesti, että kokonaisuutena otettujen historiallisten ilmiöiden objektiivisen yhteyden ja keskinäisen riippuvaisuuden asemesta tarjotaan 'subjektiivista' sekasotkia ehkä likaisenkin jutun puolustukseksi. Sellaistahan tapahtuu... useammin kuin luullaankaan” *.

Vuonna 1902 V. I. pyysi lähettämään hänelle Siperiassa olleista kirjoistaan ulkomaille „*kaikki* tilastotieteelliset” ** joita (kuten hän kirjoitti kirjeessään 2. IV. 1902) „olen alkanut hiukan ikävöidä”... Myöhemmin, saadakseen eri kaupungeista ja sitä paitsi säännöllisemmin tilastollista aineistoa, V. I. kirjoitti jopa erikoisen pyynnönkin ***

* Ks. Teokset, 23. osa, ss. 279—280. *Toim.*

** Nun tilastotieteelliset teokset, joita V. I. käytti „Kapitalismin kehitys Venäjällä” nimistä kirjaa kirjoittaessaan, Lenin-instituutti sai takaisin ulkomailta vuonna 1929 V. I:n muiden kirjojen mukana; nolssa kirjoissa olevien otteiden ja huomautusten perusteella voidaan tehdä vielä monta arvokkaita johtopäätelmiä Iljitshin työstä. (Osa V. I. Leninin „Kapitalismin kehitys Venäjällä” kirjaa varten kootusta alustavasta aineistosta julkaistiin vuonna 1940 XXXIII Lenin-kokoelmassa. *Toim.*)

*** Siitä, että meillä on mahdollisuus julkaista mainittu pyyntö tässä, saamme jälleen kiittää Moskovan santarmihallintoa, joka säätyi sen papereissaan. (Ks. tätä osaa, s. 376. *Toim.*)

Moskovassa talvella 1909—1910 koolla olleeseen lääkärien ja luonnontutkijain edustajakokoukseen osallistuneille tilastomiehille (edustajakokouksessa oli tilastomiesten alajaosto). Tuohon pyyntöön vastasi koko joukko maaseudun tilastomiehiä, ja 2. I. 1910 päivätyssä kirjeessään V. I. kirjoittaa: „Sain vielä Rjazanista tilastoja koskevan kirjeen — se on mainiota, että nähtävästi monet tulevat auttamaan minua”.

Vuonna 1908, jolloin V. I. kirjoitti teostaan „Materialismi ja empiriokritisismi”, hän tilasi itselleen prof. Tshelpanovin kirjasen, joka käsitteli Avenariusta ja hänen koulukuntaansa, kirjasen „Immanenssifilosofiasta” ja muita. Tuosta teoksestaan hän kirjoittaa sisarelleen: „Olen tehnyt paljon työtä tutkiessani machilaisia ja luulen päässeeni selville kaikista heidän (sekä myös 'empiriomonismin') sanoin kuvaamattomista typeryyksistään”.

Tiedustellessaan, oliko uusinta kapitalismia käsittelevä käsikirjoitus („Imperialismi kapitalismin korkeimpana vaiheena”)* tullut perille, V. I. kirjoittaa: „Pidän tätä taloustieteellistä teosta erittäin suurimerkityksisenä ja haluaisin kovin nähdä sen pikemmin julkaistuna kokonaan” (22. X. 1916 päiväty kirje). Kuten tunnettua, hänen viimeksi mainittu toivomuksensa ei tullut täytettyä (vaikka V. I. „yritti kaikin voimin sopeutua 'ankaruusvaatimuksiin’”, kuten hän kirjoitti kirjeessään M. N. Pokrovskille 2. VII. 1916**): V. I:n teokseen tehtiin koko joukko muutoksia ja sitä supisteltiin monin paikoin, ja se näki päivänvalon alkuperäisessä asussaan vasta kymmenen vuoden kuluttua.

Kirjeistä, jotka V. I. kirjoitti omaisilleen, saamme tietää, minkä yhteydessä V. I. alkoi kirjoittaa kirjaansa „Nykyaikaisen maanviljelyksen kapitalistinen järjestelmä”*** (se on vielä julkaisematta). 22. X. 1916 päivätyssä kirjeessään hän kirjoittaa sisarelleen: „Kirjoitat, että kustantaja haluaisi julkaista 'Agraarikysymyksen' kirjana eikä kirjase-
sena. Käsitän sen niin, että minun on lähetettävä jatkoa (t.s. kirjoitettava Amerikasta kirjoittamani lisäksi vielä lupaamani — Saksasta). Ryhdyn kirjoittamaan sitä heti, kun lopetan sen, mikä minun on kirjoitettava kuitatakseni

* Ks. Teokset, 22. osa, ss. 179—294. *Toim.*

** Ks. Teokset, 35. osa, s. 195. *Toim.*

*** Ks. Teokset, 16. osa, ss. 425—449. *Toim.*

vanhalta kustantajalta saamani ennakkomaksun”. Mainitun teoksen käsikirjoitus, jota säilytetään Instituutissa, on lopettamatta, nähtävästi vallankumous „esti” V. I:tä lopettamasta sitä.

Lukijoille suositellut V. I:n kirjeet antavat tietyn käsitksen myös oloista, joissa hän suoritti kirjallista työtään, ja vaikeuksista, joita kohdattiin tuon työn tulosten julkaisemisessa. Tarkoitamme hänen legaalisesti julkaistuja tuotteitaan. Siinä suhteessa V. I. oli koko vallankumousta edeltäneen kauden (lukuun ottamatta ensimmäisen vallankumouksen sekä „Zvezdan” ja „Pravdan” kautta, s.o. vuosia 1912—1914, jolloin hänellä oli mahdollisuus kirjoittaa legaalisiin sanomalehtiin ja jolloin meillä oli, vaikkakin lyhyen ajan, myös omia julkisia kustantamoja) epäsuotuisissa oloissa, eikä vain siksi, että esimerkiksi ulkomailla hänellä ei ollut useinkaan työtä varten tarvitsemiaan venäläisiä kirjoja eikä muuta aineistoa.

Suuria vaikeuksia aiheuttivat niin ikään sensuuriolot: V. I:n kirjoituksia lyhennettiin ja vääristeltiin (kuten esimerkiksi kirjoitusta „Epäkriitillistä kritiikkiä”), kirjoja takavarikoitiin („Agraarikysymys”, II osa) j.n.e. j.n.e. Suuria vaikeuksia aiheutti sitä paitsi myös se, että V. I. oli erotettu Venäjältä eikä sen takia voinut useinkaan ottaa välitöntä yhteyttä kustantamoihin y.m. Kuvaavaa on esimerkiksi se, että hän yritti monta kertaa saada työtä Granatin Tietosanakirjaa laadittaessa. „Olisi hyvä saada työtä Tietosanakirjaa varten”, kirjoittaa hän sisarelleen 22. XII. 1914 päivätyssä kirjeessään, „mutta sitä on varmaankin vaikea järjestää, ellei ole mahdollisuutta tutustua toimitussihteriin”. Sellaista tuttavuutta ei ollut, ja kun V. I. kääntyi välittömästi Granatin toimituskunnan puoleen, hänen kirjeisiinsä ei useinkaan edes vastattu tai vastattiin hyvin myöhään. „Eikö sieltä voisi saada vielä työtä Tietosanakirjaa varten”, hän kirjoitti sisarelleen helmikuussa 1915. „Kirjoitin siitä sihterille, mutta hän ei ole vastannut” *. „Olen täällä valitettavasti nyt kokonaan vailla yhteyksiä kustantamoihin”, hän kirjoittaa vuonna 1912.

* Tuona aikana eivät muutkaan kustantajat olleet sen valmiimpia vastaamaan V. I:n kirjeisiin. Ks. tämän johdosta Leninin 3. kirjettä L. I. Axelrodille (päiväty 27. XI—01), XI Lenin-kokoelma, s. 326. (Ks. Teokset, 36. osa, ss. 70—71. Toim.)

Ja elleivät toverit ja omaiset olisi auttaneet V. I:tä niin suuresti kustantajien etsimisessä, hänen teostensa korjausluvussa y.m., niiden julkaiseminen olisi ollut vieläkin vaikeampaa. Sisaret ja veli eivät kyenneet kuitenkaan aina auttamaan V. I:tä siinä suhteessa, varsinkaan silloin, kun he olivat vankilassa tai karkotettuina. Esimerkiksi 1904 hän pyysi äitiä lähettämään Mark Timofejevitchin osoitteen, jolle hänellä oli „kirjallisuusasiaa” (20. I. 1904 päivätty kirje).

V. I. osasi tehdä työtä järjestelmällisesti, uutterasti ja tavattoman hedelmällisesti, mutta hän osasi myös levätä, kun siihen tarjoutui mahdollisuus. Parasta lepoa hänelle olivat luonto ja yksinäisyys. „Täällä” (Seivästössä, Suomessa, missä hän lepäsi palattuaan „kauhean väsyneenä” puolueen V edustajakokouksesta.— *M. U.*) „saa levätä mainiosti, uida, käydä kävelemässä, olla yksinäisyydessä ja toimettona. Yksinäisyys ja toimettomuus ovat minulle parasta.” Lepo siellä, missä Lidia Mihailovna Knipovitsh piti hänestä poikkeuksellisen hyvää huolta, oli todellakin mainiota ja hän muisteli sitä myöhemmin kirjoittaessaan Maria Iljinitshnalle, joka oli juuri toipunut vakavasta lavantaudista: „Nyt sinut pitäisi lähettää Seivästöön!”

V. I. piti kovasti luonnosta, ja hänen kirjeissään tapaa jatkuvasti kuvauksia luonnon kauneudesta, pakottipa kohtalo hänet matkustamaan minne tahansa. „Luonto on täällä ihanaa”, hän kirjoitti äidille ollessaan matkalla Sveitsiin 1895. „Ihailen sitä koko ajan. Heti sen saksalaisen aseman jälkeen, josta lähetin sinulle kirjeen, alkoivat Alpit, ilmaantui järviä enkä enää voinut poistua vaunun ikkunan äärestä.” „Käyn kävelyllä — täällä on nyt aika mukava kävellä”, hän kirjoittaa Maria Aleksandrovnalle, „ja Pskovissa (ja samoin sen ympäristössä) on nähtävästi paljon kauniita paikkoja.” „Äskettäin... olin soutelemassa... eräällä hyvin kauniilla järvellä ja nautin ihanista näköaloista mainiolla säällä...” hän tiedotti ulkomailta. „Joku päivä sitten tein Nadjan ja erään ystävän kanssa oivallisen retken Salèville. Alhaalla Genevessä oli kaikkialla sumua ja hämärää, mutta vuorella (noin 1.200 metriä merenpinnan yläpuolella) oli runsaasti aurinkoa, lunta, kelkkoja, siellä oli hyvä aitovenäläinen talvipäivä. Mutta alhaalla vuoren juurella oli la mer du brouillard, todellinen sumu ja pilvimeri, jonka läpi ei näkynyt mitään, vain vuoret

nousivat siitä esiin, ja niistäkin vain hyvin korkeat. Yksinpä pieni Salëvkin (900 metriä) oli kokonaan sumun peitossa.” „Olen Nadjan kanssa matkustellut ja retkeillyt jo paljon lähiseudulla, olemme tavanneet erittäin kauniitakin paikkoja”, luumme 27. IX. 1902 kirjoitetusta kirjeestä. V. I. oli nähtävästi oikeassa kirjoittaessaan: „Me olemme tåkäläisistä tovereista ainoat, jotka tutustumme kaupungin *koko* ympäristöön. Olemme löytäneet erilaisia 'kylä'-polkuja, tunnemme lähitienoot ja aiomme käydä kauempanakin.”

Elleivät V. I. ja N. K. onnistuneet pääsemään kesällä joksikin aikaa kaupungin ulkopuolelle, missä he alkoivat viettää heti „maalaiselämää” („nousivat aikaisin ja kävivät nukkumaan miltei samaan aikaan kuin kukot”), he lähtivät Sveitsissä asuessaan toisinaan jalkaisin vuorille. Kuvauksen eräästä tuollaisesta retkestä tapaamme Nadezhda Konstantinovnan kirjeessä, jonka hän kirjoitti Maria Aleksandrovnalle 2. VII. 1904. „On kulunut jo viikonpäivät siitä, kun pääsimme lähtemään Genevestä”, luumme kirjeestä, „ja lepäämme sanan täydessä merkityksessä. Toimet ja huolet jätimme Geneveen ja täällä nukumme 10 tuntia vuorokaudessa, uimme, kävelemme — Volodja ei lue kunnollen edes lehtiä, otimme yleensä mukaan mahdollisimman vähän kirjoja ja nekin lähetämme huomenna lukemattomina takaisin Geneveen, mutta itse panemme kello 4 aamulla repun selkäämme ja lähdemme pariksi viikoksi vuoristoon. Menemme Interlakiin ja sieltä Luzerniin, luumme Bädeleriä ja suunnittelemme tarkoin matkamme... Minä ja Volodja olemme sopineet siitä, ettemme puhu mistään töistä, sillä ei työ tekemällä lopu, emme puhu emmekä mikäli mahdollista myöskään ajattele asioita.”

Mutta sellaiset retket olivat varsin harvinaisia, ja niitä tehtiin vain silloin, kun työ ja ryhmäkuntain välinen torailu vaikuttivat jo liian voimakkaasti terveydentilaan ja hermoihin, kuten tapahtui puolueen II edustajakokousta ja puolueen kahtiajakaantumista seuranneen vuosien 1903—1904 talven jälkeen. Tavallisesti, jos V. I. matkusti kesällä maalle, hän jatkoi työtään sielläkin levättyään ensin hyvin muutaman päivän, milloin se oli mahdollista. Ellei maalle matkustaminen ollut mahdollista tai matka oli lyhyt-aikainen, tehtiin retkiä kaupungin ulkopuolelle, joskus

vuoristoon jalan tai polkupyörällä ja tavallisesti sunnuntaisin. „Väkisinkin tapahtuu aina jotenkin ulkolaiseen tapaan, että teemme retkiä juuri sunnuntaisin, vaikka se on epä-mukavaa, sillä kaikki paikat ovat täpö täynnä”, kirjoittaa V. I. äidille 29. III. 1903 päivätyssä kirjeessään. Lähties-sään tuollaiselle retkelle he ottivat tavallisesti mukaansa voileipiä päivällisen asemesta ja menivät koko päiväksi. Eipä ihme, että V. I. ja N. K. joutuivat „progulastien” („retkeilijöiden”) puolueeseen, kun taas toiset toverit kuuluivat „cinemastien” („cinemassa” * kävijöiden) puolueeseen, kuten he pilailivat keskenään.

V. I. ei todellakaan pitänyt erikoisemmin erilaisista huveista, joissa toiset toverit löysivät itselleen levon jännittyneen työn jälkeen. Hän ei kaikesti käynyt milloinkaan elokuvissa varsinkaan ulkomailla ollessaan, ja teatterissakin hän kävi harvoin. Berliinissä hän kävi katsomassa „Kankurit” ollessaan ensi kerran ulkomailla, kävi teatterissa myös silloin, kun oli maanpaossa, useammin kuitenkin niihin aikoihin, kun asui ulkomailla yksin „melko yksinäisenä” (t.s. ilman perhettä) tai kun hän voimaperäisen työn jälkeen onnistui jonkin asian takia pääsemään suurkaupunkiin, jossa hän samalla myös „rentoutui” hiihkan. Mutta ulkolaiset teatterit näytelmiseen eivät tyydyttäneet V. I:tä (toisinaan hän ja N. K. lähtivät pois teatterista ensimmäisen näytöksen jälkeen, minkä takia toverit moittivat heitä leikkillisesti turhasta rahankulutuksesta), ja myöhemmin katsomistaan teatteriesityksistä häntä miellytti kaikesti vain näytelmä „Elävä ruumis”. Mutta hän piti erittäin suuresti Taiteellisesta teatterista, missä hän kävi vielä Moskovassa asuessaan ennen maanpakoon lähtemistä Lalajantsin („Kolumbuksen”) kanssa, ja helmikuussa 1901 äidille lähettämässään kirjeessä hän kirjoittaa, että „aina tähän saakka muistelen mielihyvin” tuota teatterissa käyntiä. „Tekisi mieli päästä venäläiseen Taiteelliseen teatteriin, katsomaan 'Pohjalla'”, luemme hänen 4. II. 1903 päivätystä kirjeestään. Hänen onnistui nähdä „Pohjalla” vasta monta vuotta myöhemmin, kun hän asui vallankumouksen jälkeen Moskovassa.

Verrattain harvoin V. I. kävi niin ikään konserteissa, vaikka pitikin musiikista. „Joku aika sitten olimme ensim-

* „Cinema” — kinematografi.

mäisen kerran tänä talvena hyvässä konsertissa”, luemme samasta kirjeestä, „ja olimme erittäin tyytyväisiä, varsinkin Tshaikovskin viimeiseen sinfoniaan (Symphonie pathétique).” „Kävin äskettäin oopperassa, kuuntelin suurella nautinnolla 'Juutalaisnaista'; olen kuullut sen kerran Kazanissa (silloin lauloi Zakrzhevski), varmaankin noin 13 vuotta sitten, mutta eräät sävelet ovat jääneet mieleen”, kirjoittaa hän äidille 9. II. 1901. Ja sittemmin hän vihelteli usein noita säveliä (omalla tavallaan, hampaiden lomitse). Myöhemmin, ollessaan ulkomailla, V. I. kävi harvoin oopperassa ja konserteissa. Musiikki vaikutti liian voimakkaasti hänen hermoihinsa, hänen oli vaikea kuunnella sitä silloin kun hermot olivat epäkunnossa, ja se taas oli hyvin yleistä maanpaossa järkytysten ja huolien vuoksi. Siihen, että V. I. vietti yksinäistä elämää (huvittelun mielessä) vaikutti huomattavasti sekkin, että hänellä oli paljon työtä ja niukasti varoja.

V. I. kiinnitti melko vähän huomiota myös erilaisiin nähtävyyksiin. „Olen yleensä verraten välinpitämätön niiden suhteen”, hän kirjoittaa 1895 Berliinistä lähettämässään kirjeessä, „ja joudun sellaisiin paikkoihin tavallisesti sattumalta. Ja yleensäkin minua miellyttää enemmän erilaisissa kansan iltamissa ja huvitilaisuuksissa kuljeskelu kuin museoissa, teattereissa, kauppahalleissa y.m.s. käynti.” Tuohon eri paikoissa „kuljeskeluun” V. I. käytti tavallisesti illat asuessaan Berliinissä vuonna 1895, ja se soi hänelle mahdollisuuden „tutustua berliiniläisten tapoihin ja kuunnella saksalaista puhetta”. Mutta hän ei tutkinut noita tapoja ainoastaan Berliinissä, ollessaan ensi kerran ulkomailla. Hänen omaisilleen lähettämässä kirjeissä on monia kohtia, jotka osoittavat, että Pariisissakin asuessaan tai siellä käydessään hän tarkkaili mielellään sikäläistä elämää pannen merkille, että pariisilaiset käyttäytyvät luontevasti kaduilla ja bulevardeilla. „Pariisi on kovin epä-mukava kaupunki vaatimattomilla varoilla elämistä varten ja kovin uuvuttava”, kirjoitti V. I. oltuaan siellä muutaman päivän. „Mutta jos siellä on vain vähän aikaa, käväisee siellä, poikkeaa sinne, ei ole olemassa parempaa ja iloisempaa kaupunkia.” V. I. tarkkaili myös tshekkiläisten elämää ollessaan matkan varrella Tshekkoslovakiassa ja sääliitteli, ettei ollut opiskellut tshekin kieltä; hän kuvaili kirkkain värein Galitsian talonpoikien elämää ja tapoja, joita

hänellä oli mahdollisuus tarkkailla Galitsiassa asuessaan, sekä Münchenin kaduilla näkemäänsä konfetti- ja serpentiinikarnevaalia y.m. Hän piti elämästä sen kaikissa ilmenismuodoissa, ja hän jos kuka osasi tarkkailla ja tutkia sitä laajasti.

Tässä julkaistujen V. I:n kirjeiden perusteella voidaan niin ikään päätellä, miten hän suhtautui omaisiinsa sekä osittain yleensä ihmisiin. Näistä kirjeistä näkee, kuinka huomaavainen ja huolehtivainen hän oli. V. I. oli kovin kiintynyt omaisiinsa, varsinkin äitiin, ja kaikista kirjeistä, jotka oli osoitettu välittömästi äidille samoin kuin muillekin perheemme jäsenille, näkyi, miten hän huolehti siitä, että äidin elämä olisi ollut mahdollisimman hyvää, rauhallista ja mukavaa. Kirjeissään V. I. tiedustelee yhtenäen terveydentilaa, sitä, „millainen on asuntonne, eikö se ole kylmä”. „Minua huolestuttaa”, kirjoittaa hän v. 1909 äidille lähettämässään kirjeessä, „että teillä on kylmä asunto... Kunhan et vain vilustuisi... Eikö voisi jotain tehdä, mahdollisesti sinne voisi panna pienen kamiinan?..” Noissa kirjeissä kehoitetaan varsin usein „lepäämään kesällä hyvin”, „touhuamaan vähemmän, lepäämään enemmän ja pysymään terveenä” j.n.e.

Erittäin suurta huomaavaisuutta V. I. osoitti äitiä kohtaan silloin, kun tätä kohtasi jokin onnettomuus, ja sellaisia onnettomuuksia oli äidin elämän varrella niin kovin paljon. Milloin yksi, milloin toinen perheemme jäsenistä joutui vankilaan tai karkotettiin, ja toisinaan vangittiin useitakin samalla kertaa, ja korkeasta iästään huolimatta äidin piti käydä kerta toisensa jälkeen vankiloissa tapaamassa heitä tai viemässä paketteja, odottaa tuntikaupalla santarmien ja vartijain huoneissa, kärsiä joskus aivan yksinään sydäntuskia lastensa takia, joilta oli riistetty vapaus. Se, miten levoton V. I. oli äidin vuoksi noina elämänkausina ja kuinka hän kärsi erilläänolosta, näkyy erittäin selvästi kirjeestä, jonka hän lähetti äidille 1. IX. 1901. Maria Iljinitshna ja Mark Timofejevitsh olivat vankilassa, Anna Iljinitshna oli ulkomailla eikä voinut palata Venäjälle, koska hänetkin olisi vangittu saman asian vuoksi, eikä Dmitri Iljitshkään voinut jäädä äidin luo, sillä hänen piti lopettaa yliopisto Tartossa. Samalla tavalla äiti joutui olemaan yksin vieraassa kaupungissa, kun 1904 Kieviissä vangittiin puolueen Keskuskomitean ja

Kievin komitean jutussa Dmitri Iljitsh, Anna Iljinitshna ja Maria Iljinitshna.

V. I. halusi aina, että äiti olisi asunut hänen kanssaan ja kutsui äitiä monta kertaa luokseen. Mutta sitä oli vaikea toteuttaa muun muassa sen vuoksi, että äiti oli aina niiden lastensa parissa, jotka erikoisesti tarvitsivat hänen apuaan, ja Venäjällä tuota apua tarvitsi melkein aina se, johon kohdistui poliisivaino. Sen takia hänen onnistui käväistä pikimmältään vain kaksi kertaa ulkomailla (V. I:n ensimmäisen ja toisen maanpakolaisena olon aikana) ja tavata V. I:tä. Vuonna 1902 äiti asui kuukauden V. I:n ja Anna Iljinitshnan kanssa Loguivyssa pohjois-Ranskassa. Toisen ja viimeisen kerran äiti näki V. I:n Tukholmassa, missä hän kävi Maria Iljinitshnan kanssa vuonna 1910 varta vasten tapaamassa Iljitshiä. Noiden matkojen aikana V. I. antoi äidille aina tarkat matkaohjeet, neuvoi yöpymään hotelleissa, „ettei matka rasittaisi kovin”. Juuri Tukholmassa M. A. Uljanova sai kuulla ensimmäisen ja viimeisen kerran V. I:n puhuvan maanpaossa olleiden työläisten kokouksessa. Kun matkustimme pois, V. I. saattoi meidät satamaan — laivaan hän ei voinut tulla, sillä laiva kuului venäläiselle yhtiölle ja V. I. olisi voitu vangita laivalla. Ja muistan tähän saakka hänen kasvojensa ilmeen, kun hän laiturilla seisten katsoi äitiin. Kuinka paljon tuskaa olikaan hänen katseessaan! Aivan kuin hän olisi aavistanut näkevänsä äidin silloin viimeisen kerran. Ja niin tapahtuikin. V. I. sai tavata omaisensa vasta sitten, kun hän palasi Venäjälle, Helmikuun vallankumouksen jälkeen. Äiti kuoli vähän ennen sitä, heinäkuussa 1916. Emme saaneet V. I:n ensimmäistä kirjettä, jonka hän kirjoitti, kun oli saanut tiedon äidin kuolemasta. Myöskään seuraava kirje ei ole säilynyt, mutta mikäli muistan, siitäkin näki, että äidin kuolema oli hänelle suuri menetys, että hän kärsi siitä kovasti ja osoitti paljon hellyyttä meitä kohtaan, jotka myös olimme murtuneita tuon kuoleman johdosta.

V. I. osoitti aina suurta huomaavaisuutta siskojaan ja veljeään sekä M. T. Jelizarovia kohtaan, tiedusteli alituisesti, miten he elävät ja voivat, onko heillä ansiotöitä, lepäävätkö he hyvin j.n.e. Hän koetti järjestää meille käännöstyötä lähettäen siinä tarkoituksessa joskus vieraskielisiä kirjoja, kyseli, mitä lueskelemme ja harrastamme, kutsui käymään luonaan j.n.e. Suurta huomiota V. I. kiinnitti

myös tovereihin, kyseli, miten he elävät, ja yritti auttaa heitä myös aineellisesti. Niinpä hän otti kirjoittaakseen esipuheita toverien tekemiin käännöksiin auttaakseen heitä julkaisemaan käännökset ja siis myös ansaitsemaan.

Tovereista, jotka eivät tunne maanpakolaisten elämänoloja eivätkä tsarisminaikaisia julkisen kirjeenvaihdon mahdollisuuksia, voivat näyttää kummallisilta ja käsittämättömiltä sellaiset V. I:n kirjeissä usein tavattavat maininnat, että hänen elämänsä on „hyvin hiljaista”, „verkkaista”, „tyyntä ja rauhallista” j.n.e. sellaisina kausina kuin esimerkiksi imperialistisen sodan aikana, vaikka kirjallisuudesta ja salaisesta kirjeenvaihdosta näkyy, että hän taisteli erittäin tarmokkaasti shovinismia vastaan, jonka vaikutuksen alaiseksi oli joutunut myös suurin osa sosialidemokraattisista puolueista. Mutta ei pidä unohtaa, että V. I. saattoi esiintyä silloin vain lehdistön palstoilla ja sitä paitsi vain lehdessä, joka ilmestyi kerran monessa viikossa, toisinaan kerran monessa kuukaudessa ja jonka lähettäminen samoin kuin kirjastenkin lähettäminen oli tavattoman vaikeaa, sekä pienissä ulkomailla olleiden maanpakolaisten kokouksissa tai ulkomaalaisten työläisten pikkukerhoissa. Käsitettävästi nuo mahdollisuudet olivat V. I:lle äärettömän vähäisiä, ja jos hän N. K. Krupskajan kertoman mukaan vaikutti Venäjän vallankumouksen alkaessa leijonalta, joka yritti kiivaasti päästä pois häkistä, niin eivätkö maanpako ja erilläänolo Venäjästä olleet hänelle aikaisemminkin ja varsinkin imperialistisen sodan aikana häkki, joka kahlitsi häntä suuresti, esti toimimasta, ei tyydyttänyt häntä, johtajan, kansantribuunin luonnetta? Hän pyrki kiihkeästi toimimaan laajamittaisemmin, pyrki todella kuin leijona ja hänen piti opettaa paria kolmea toveria päästäkseen heidän välityksellään yhteyteen laajempien joukkojen kanssa. Ja selvää on, että V. I:n kaltaiselle luonteelle sellainen toiminta samoin kuin „uneliaässä Bernissä” vallinnut yleinen tilannekin oli todella liian „hiljaista”, liian „verkkaista”...

Julkisissa kirjeissä tulee vain harvoin esiin se, kuinka häntä raivostuttivat „kaikkein vahingollisinta tyyppiä olevat halpamaiset opportunistit”, sellainen „tavaton halpamaisuus, että äänestetään määrärahojen hyväksymisen puolesta” j.n.e. Tässä häntä sitoivat sensuurin määräämät puitteet, ja kun vain katsoo, mihin hänen kirjeittensä lau-

seisiin (ks. liitettä *) ohranan agentit ja santarmit „kiinnittivät huomiota” ja mitkä niistä joutuivat „todistuskappaleiden” joukkoon, käsittää, että niin hän kuin hänen omaisensakin olivat siihen aikaan sellaisessa asemassa, jolloin „on kovin vaikea kirjoittaa siten kuin haluttaisi”.

Huomautimme tarkoituksellisesti esipuheemme alussa, että V. I:n omaisilleen kirjoittamat kirjeet ovat merkityksellisiä ja mielenkiintoisia pääasiallisesti siinä mielessä, että ne luonnehtivat häntä ihmisenä (ne eivät tietenkään luonnehdi häntä läheskään täydellisesti; silloisten poliisiohjelmien vuoksi tuo luonnehdintakin jää hiukan yksipuoliseksi). Siinä suhteessa ne ovat mielestämme arvokas lisä V. I:tä koskevaan kirjallisuuteen, ja voidaan vain pahoitella sitä, että niin monet hänen sekä omaisilleen että tovereilleen lähettämät kirjeet ovat joutuneet hukkaan. Leninistä johtajana, poliittisena toimihenkilönä ja tiedemiehenä kertovat taas toiset asiakirjat ja ennen kaikkea hänen rikas kirjallinen perintönsä.

Erittäin raskas oli V. I:n toinen maanpakolaisuuskausi. Kun hän Pietarissa ja Pietarin lähistöllä asuttuaan joutui Geneveen, hänen oli kovin raskasta palata takaisin näille vanhoille asuinsijoilleen. „Olemme istuneet jo monta päivää täällä kiroissa Genevessä”, hän kirjoittaa M. I:lle 14. I. 1908 päivätyssä kirjeessään. „Inhottava soppa, mutta ei auta mikään. Koetamme sopeutua.” Ja V. I. ryhtyi työhön sitkeästi ja tarmokkaasti, kuten aina, sillä hän osasi „mukautua” kaikenlaisiin oloihin. „Ikävä oli vain itse muuttovaihe, siirtyminen paremmasta huonompaan. Mutta se oli väistämätöntä”, hän kirjoittaa seuraavassa äidille osoitetussa kirjeessään. Ja taaskin tuona aikana, kun tapahtui muutos paremmasta huonompaan, tuntui erittäin kärkevänä työtä varten tarvittavien kirjallisten aineistojen, uusien kirjojen ja sanomalehtien puute, kun taas Pietarissa hänellä oli ollut mahdollisuus lukea kaikki sanomalehdet ja aikakausjulkaisut sekä seurata kaikkia kirja-uutuuksia. Ja hän pyytää „hankkimaan 3. Duuman pöytäkirjat (virallisen pikakirjoitekokoelman sekä ilmoitukset, kyselyt ja lakiehdotukset, jotka on esitetty Duumalle)” ja lähettämään hänelle „*kaikki* jättämättä mitään pois”. Häntä kiinnostavat myös „lokakuulaisten, oikeistolaisten,

* Ks. tätä osaa, ss. 475—476. *Toim.*

kasakkaryhmän y.m. ohjelmat, ilmoitukset ja lehtiset". Häneltä puuttuu näitä tarpeellisia aineistoja, kun taas „Duumassa noita 'papereita' vetelehtiä varmaankin lattiolla eikä kukaan korjaa niitä". Hän pyytää lähettämään niin ikään „*kaikki* menshevikkien uusimmat julkaisut", eri ammattialojen aikakausjulkaisut, joita ei ollut lakkautettu, y.m.

Maanpaossa V. I:ltä puuttui muutakin kuin kirjoja, joskin koetimme hankkia hänelle niitä parhaamme mukaan, ainakin mielenkiintoisimmat, mitä kirjamarkkinoille ilmestyi; häneltä puuttui myös venäläisiä sanomalehtiä. Varsin huonosti olivat asiat siinä suhteessa imperialistisen sodan aikana, jolloin V. I. ei aika ajoittain saanut lainkaan venäläisiä lehtiä. „Lähetäkää kerran viikossa venäläiset lehdet, jotka olette lukeneet, sillä minulla ei ole *minkäänlaisia*", kirjoittaa hän 20. IX. 1916 päivätyssä kirjeessään.

V. I. oli myös suuressa ansiotyön tarpeessa, varsinkin viimeisinä maanpakolaisuusvuosinaan. „Meiltä loppuvat pian kaikki entiset toimentulolähteet ja kysymys ansiosta käy melko kärkeväksi" (14. XII. 1915). Ja tuo kysymys „huolestuttaa häntä aikalailla", kirjoittaa N. K., sillä V. I. oli kovin hienotunteinen raha-asioissa eikä halunnut ottaa vastaan apua keneltäkään. „Ryhdyn kirjoittamaan mitä hyvänsä", hän kirjoittaa 20. IX. 1916, „sillä kaikki on tavattoman kallista, elämä on käynyt vietävän vaikeaksi."

Vielä muutamaa kuukautta ennen Helmikuun vallankumousta, syksyllä 1916, V. I:n piti hankkia kirjoja käännettäväkseen, kirjoitella kustantajille niiden julkaisemisesta. Miten epätarkoituksenmukaisesti V. I:n olisikaan täytynyt käyttää voimansa, jos hänen olisi todellakin pitänyt kuluttaa aikansa käännöksiin, mutta senkin „esti" loppujen lopuksi vallankumous.

Sellaista oli hänen elämänsä maanpaossa vähän ennen vallankumousta. Vaikka V. I:ltä ei milloinkaan puuttunut tarmoa ja lujutta, niin erossaolo Venäjältä, niistä työväenjoukoista, joihin hän pyrki aina välittömästi vaikuttamaan, ja maanpakolaisen vaikeat elinolot saivat ymmärrettävästi aikaan sen, että „hermot alkoivat pettää", että koko elimistö heikentyi huomattavasti.

Katkeralta kuulostaa hänen 15. II. 1917 päivätyssä kirjeessään kohta, jossa hän kertoo N. K:n sanoneen leikillään

rahalähetyksen tultua Venäjältä: „olet alkanut saada 'eläkettä' ”.

Ja tuon kirjeen jälkeen, missä leikillisten sanojen takaa kuultavat niin selvästi ne vaikeat olot, joissa V. I. joutui elämään ennen vallankumousta, seurasi lyhyt riemukas lennätintiedotus: „Saavumme maanantaina yöllä 11. Tiedottakaa 'Pravdalle' ”.

Siihen päättyi hänen maanpakolaiselämänsä. Siihen päättyi myös kirjeiden lähetys omaisille.

Sen jälkeen sain V. I:ltä enää vain kaksi pientä kirjelappusta *, ja ne olivat yhtä lyhyitä kuin hänen salainen Suomessa olonsa Kerenskin valtakautena ja Kornilovin kapinaliikkeen aikana, Lokakuun suuren voiton aattona.

M. Uljanova

---

* Ks. tätä osaa. ss. 462, 463. *Toim.*